

AVRUPA BİRLİĞİ MALİ YARDIMLARI VE TÜRKİYE

Yard. Doç. Dr. Nurettin BİLİCİ

Hacettepe Üniversitesi
İİBF Maliye Bölümü

GİRİŞ

Avrupa Birliği'nin sağladığı mali yardım 1993 yılı 65 milyar ECU civarındaki kısmı genel bütçe kaynaklarından ECU tutarındaki kısım ise diğer Birlik mali araçlarından genellikle kredi şeklinde verilmiştir.

Türkiye Avrupa Birliği ile gümrük birliğini gerçekleştirme aşamasında olan bir ülkedir ve arkasından tam üyeliğe geçecektir. Bu çerçevede Türkiye'nin bugüne kadar Birlik mali araçlarından yeterince yararlanıp yararlanmadığı ve bundan sonra bu mali araçlarla ilişkisinin ne olması gerektiği soruları cevaplanması gereken güncel sorulardır.

Konu bu çalışmada üç bölüm altında incelenecektir. Öncelikle Birlik mali araçlarından üye ülkelere ne kadar yardım yapıldığı araştırılacaktır. Arkasından üye olmayan ülkelere yapılan yardımlar ve özellikle Türkiye'ye yapılan yardımların toplam dış yardımlar içindeki yeri incelenecektir. Son bölümde ise gümrük birliği çerçevesinde Türkiye'nin Birlik mali araçları ile ilişkisinin ne olması gerektiği sorusuna cevap aranacaktır.

I. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNE YÖNELİK MALİ YARDIMLAR

Karşılıksız yardımların ve kredilerin % 90'ı aşan kısmı Birlik üyesi ülkelere yapılmaktadır.

Bu bölümde öncelikle üye ülkelere yönelik Birlik mali yardımlarının amacı üzerinde durulacaktır. Bunun arkasından da konu genel bütçeden yapılan yardımlar ve diğer mali araçlardan yapılan yardımlar olmak üzere iki başlık altında incelenecektir.

A) Mali Yardımların Amacı

Bu yardımlardan en fazla pay alan ülkeler ekonomisi diğerlerine nazaran daha zayıf olan üyelerdir. Bu durum, AB mali kaynaklarının Birlik içi ekonomik ve sosyal uyumu sağlamada ne derece önemli rol oynadığını gösterir.

Mali yardımların ekonomik ve sosyal uyumu sağlamadaki rolü Roma Antlaşması'nın giriş kısmında net bir şekilde dile getirilmiştir : "... üye ülkelerin ekonomik birliğini kuvvetlendirmek ve Topluluğun değişik bölgeleri ile kal-

kınmada geri kalmış yöreleri arasındaki farklılıkları azaltarak uyum içinde kalkınmalarını güvence altına almak". Bu amaç doğrultusunda aynı Antlaşmanın 130A, 130B, 130C maddelerinde öngörülen yapısal ve sosyal fonlar kurulmuştur.

Roma Antlaşması aynı ilke çerçevesinde 6. maddenin 2. fıkrasında "Topluluk Kurumları üye devletlerin iç ve dış mali istikrarının tehlikeye girmemesi için gerekli önlemleri alır" demektedir (3. maddenin g bendinde de benzer bir hüküm vardır). Bir üye ülkenin **ödemeler dengesinde sorun** yaşanması durumunda ise Birlik kurumlarının ne gibi önlemler alabileceği 108 ve 109. maddelerde düzenlenmektedir. Bu önlemlerin ilgili ülkeye elverişli şartlarda kredi sağlanmasından o ülkenin bütçe katkılarının ertelenmesine kadar farklı şekillerde olabileceği öngörülmüştür.

Diğer yandan **parasal birlik** hedefine yönelen Birlik bu amaca giderken ekonomisi zayıf ortakları için özel mali önlemler almayı da unutmamıştır. Bu mali önlemler Yunanistan, İrlanda, Portekiz, İspanya'ya 1993-1999 yılları arasında (İkinci Mali Planın uygulanma dönemi) sağlanacak fonların iki katına çıkarılmasını içermektedir.

Kısaca, Avrupa Birliği'nin üye ülkelerden birinin diğerinin sırtına basarak kalkındığı bir Birlik olmayıp karşılıklı dayanışma ve yardımlaşma ile hep beraber kalkınmayı amaç edinen bir Birlik olması amaçlanmıştır.

B) Genel Bütçe Yardımları

AB genel bütçesinin 1993 yılı büyüklüğü 65.522 milyon ECU'dür. Bunun yanında yine ülkelere yönelik yardımlar yapan ancak genel bütçe dışında kalan AKÇT araştırma ve yatırım bütçesine de 548 milyon ECU tutarında ödenek konulmuştur. Bu mali araçlar karşılıksız, bağış şeklinde yardımlar yapar.

a) Genel Bütçe Kaynaklarının Üye Ülkeler Arasında Dağılımı

Üye ülkeler bir yandan bütçeye katkı yaparlar, bir yandan da bütçe kaynaklarından istifade ederler.

Kaynakların üye ülkelere dağılımında yüzölçümü, nüfus, GSMH, kişi başına düşen milli gelir, tarım sektörünün ekonomi içindeki ağırlığı, yapısal problemlerin aciliyet derecesi, işsizlik oranları, bölgelerin kalkınmışlığı gibi birçok makro ekonomik veri dikkate alınmaktadır. Bunlarında üstünde bölüşüm siyasi kararlarla yapılmaktadır. Siyasi kararlar ise üye ülke delegasyonları arasında

cereyan eden politik pazarlıklar sonucunda ortaya çıkmaktadır. En taze örnek 1993-1999 mali plan dönemindeki bütçe kaynaklarının paylaşılması kararıdır. Bu karar aylar süren toplantıların ve tartışmaların arkasından alınabilmektedir.

Bütçeyle olan alıp verme işlemleri sonucunda bazı üyeler bütçeye net katkı yaparlar, bazılarıda bütçeden net gelir elde ederler. **Bütçeye net katkı yapan ülkeler** arasında Almanya, İngiltere, Fransa, Lüksemburg, Belçika, İtalya yer alır. Bu ülkelerden Almanya tek başına bütçenin % 25-35'lik kısmını finanse eder.

Bütçeden net gelir sağlayan ülkeler arasında ise Yunanistan, İrlanda, İspanya, Portekiz yer alır.

b) İrlanda, Yunanistan, İspanya, Portekiz'e Yönelik Net Bütçe Transferleri

Aşağıda alıcı durumda olan bu dört ülkenin değişik dönemler içinde sağladıkları net gelir miktarları görülmektedir.

Tablo 1 : İrlanda, Yunanistan, İspanya ve Portekiz'in Net Bütçe Transferleri

	Net Transfer	Yıllık Ortalama	Milyon ECU GSMH'ya Oranı (%)
İrlanda 1983-1991	12.007	1.334	5.33
Yunanistan (1981-1991)	15.764	1.433	3.50
Portekiz (1986-1991)	3.893	648	1.83
İspanya (1986-1992)	9.594	1.370	0.35

Kaynak : Relaciones Financieras entre Espana y las Comunidades Europeas, Un Futuro para Ganar, Accion Institucional 93, SEcretaria de Estado de Hacienda Direccion General de Presupuestos, Instituto de Estudios Fiscales, 1992, Madrid. Bu ve başka bazı Birlik kaynaklarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Not : Rakamlar eğitim, çevre, araştırma ve kalkınma gibi alanlara yapılan ve hangi ülkeye ne kadar verildiği belli olmayan giderleri kapsamamaktadır. Bu giderlerin bütçe büyüklüğü içindeki yeri yaklaşık % 6'dır.

Sağlanan net gelirler ülke nüfusuna oranlandığı vakit 1991 yılında İrlanda'nın kişi başına sağladığı yardım 670 ECU, Yunanistan'ın kişi başına sağladığı yardım ise 289 ECU olarak bulunur.

c) İrlanda, Yunanistan, İspanya ve Portekiz'in 1993-1999 Dönemi Bütçe Transferleri

Dört üyenin bütçeden sağlayacağı yardımlar Topluluğun ikinci mali planının uygulandığı 1993-1999 döneminde % 100'e varan miktarlarda artacaktır. Bu artışın nedeni dört üyenin parasal birliğe katılabilmeleri için Maastricht şartlarına ekonomilerini uydurmalarına yardımcı olmaktır.

Yardımların ikiye katlanması sırf bu dört üyeye yönelik olarak kurulan uyum Fonu kaynakları ve diğer yapısal fonlar ve tarım harcamalarından alınan payların artırılması ile sağlanacaktır. Yunanistan Hükümet sözcüsünün yaptığı açıklamaya göre, Yunanistan ikinci Mali Plan'ın uygulanacağı 1993-1999 döneminde 19-20 milyar ECU civarında yardım alacaktır. Yani Yunanistan 1981-1991 döneminde 1.500 milyon ECU civarında olan yıllık ortalama net gelir miktarını 1993-1999 döneminde 3 milyar ECU civarına çıkacaktır.

Diğer yandan önümüzdeki yıllarda Avusturya, İsveç, Finlandiya, Norveç gibi ülkelerin topluluğa katılacak olması bu üyelerin net transferlerini artıracak bir başka olaydır.

d) Bütçe Transferleri ve Birlik Üyeliklerinin Kârlılığı Arasındaki İlişki

Bütçeden alıcı durumunda olmak Birlik üyeliğinden kazançlı çıkmak anlamına gelir mi? Veya tersi durumda, bütçeye net katkı yapan bir ülke üyelik ilişkisinden zararlı çıkmakta mıdır?

Bütçeye yapılan katkı ile Birlikten istifade arasında her zaman doğru orantı olmadığını göstermek için Yunanistan ve Almanya örneği verilebilir.

Yunanistan üye olduğu 1981 yılından bu yana ortalama GSMH'nın % 3.5'u oranında net gelir elde eden ülke olmasına rağmen kişi başına düşen GSMH miktarında düşüş yaşanmıştır. Üye olduğu 1981 yılında kişi başına düşen GSMH ortalaması 100 olan Birlik içinde 43.5 ağırlığı varken bu miktar 1993 yılında 35.2'ye gerilemiştir. Zenginliğinde Birlik ortalaması ile kıyaslandığı vakit % 19.1 oranında gerileme olmuştur⁽¹⁾.

Buna karşılık AB olayından en kazançlı çıkan ülkelere birinin **Almanya** olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu kazancın en canlı göstergesi Doğu Almanya'nın isminden ve sisteminden vazgeçerek bu ülke içinde erimeyi kabullenmesidir.

(1) Tablo için bkz. The

Almanya'nın kazançlı çıktığının bir başka göstergesi ödemeler dengesidir. Almanya bu açıdan Topluluğun en iyi durumda olan ülkesidir. Bu ülkenin ödemeler dengesi 1986 yılında 53 milyar ECU, 1987 yılında 57 milyar ECU, 1988'de 61 milyar ECU, 1989'da 64 milyar ECU, 1990 yılında ise 44 milyar ECU fazlalık vermiştir⁽²⁾.

e) Genel Bütçe Dışında Kalan Mali Araçlardan Sağlanan Yardımlar

Birliğin uygun koşullu krediler sağlayan mali araçları da vardır. Bunların 1993 yılı büyüklüğü 10-15 milyar ECU civarındadır. Verilen krediler içinde en büyük pay Avrupa Yatırım Bankasına aittir. Avrupa Yatırım Bankasının dışında AKÇT ve Euratom kredi mekanizmaları ve AET'na bağlı Yeni Topluluk Aracı ve Ödemeler Dengesi gibi mali araçlar vasıtasıyla da kredi verilmektedir.

a) AYB ile İmzalanan Kredi Anlaşmaları

Aşağıda AYB'nın 1959-1992 yılları arasında geçen 43 yıllık süre içinde üye ülkelere sağladığı kredi miktarları görülmektedir.

Tablo 2 : AYB ile İmzalanan Kredi Anlaşmaları (1959-1992)

	Milyon ECU	%
İtalya	43.385	36.4
İngiltere	18.578	15.6
Fransa	16.251	13.6
İspanya	10.960	9.2
Almanya	7.305	6.1
Danimarka	5.146	6.3
Portekiz	4.923	4.1
İrlanda	4.001	3.3
Yunanistan	3.616	3
Diğerleri	1.543	1.3
Belçika	1.643	1.4
Hollanda	1.445	1.2
Lüksemburg	128	0.1
Toplam	118.929	

Kaynak : Rapport Annuel 1992, Banque Europeenne d'Investissement, s. 97'den yararlanılarak düzenlenmiştir.

(2) Eurostat 1993, p. 340.

Not : Kusuratlar dikkate alınmamıştır.

b) AYB'nın Yunanistan, İspanya ve Portekiz'e Sağladığı Krediler

Aşağıdaki tabloda Yunanistan, İspanya ve Portekiz'in 1992 yılı sonuna kadar AYB'den sağladıkları toplam kredi miktarları görülmektedir. Bu tablo yukarıdaki tablonun içinde yer almayan üyelik öncesi sağlanan kredileri de kapsamaktadır.

Tablo 3 : Yunanistan, İspanya, ve Portekiz'e Yönelik AYB Kredileri

	Milyon ECU
Yunanistan :	5.716 milyon ECU.
İspanya :	11.510 milyon ECU.
Portekiz :	6.648 milyon ECU.

Kaynak : Değişik Birlik Yayınları

II. BÖLÜM

AB DIŞINA YAPILAN MALİ YARDIMLAR VE TÜRKİYE

AB üyesi olmayan ülkelere yönelik yardımlar genel bütçe kaynaklarından, AYB kaynaklarından veya bizzat üye ülkeler bütçelerinden yapılmaktadır. Bu yardımlar ya kredi şeklinde ya da karşılıksız bağış şeklinde verilmektedir. Genel bütçe kredileri AYB kredilerine nazaran gerek vade gerek faiz haddi açısından daha uygun koşullar taşırlar.

Aşağıda başlangıcından 1992 yılı sonuna kadar farklı ülke gruplarına yapılan mali yardımlar görülmektedir.

Tablo 4 : AB Dışına Yapılan Mali Yardımlar (1992 Yılı sonuna Kadar)

	Milyon ECU
AKP (Afrika, Karayipler, Pasifik) ülkeleri	32.144 (% 81'i bağış)
Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri	18.383 (1990, 1991 Yılları)
Birl. Dev. Topluluğu	2.158
Akdeniz ülkeleri	10.727
Asya ve Latin Amerika	5.750

Kaynak : Değişik kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

A) Türkiye'ye Yapılan Mali Yardımların Akdeniz Ülkeleri Yardımları İçindeki Yeri

Türkiye'ye yapılan yardımlar Akdeniz ülkeleri grubu içinde yer almaktadır. Bu grup içinde Topluluk'ta tam üyeliğe yönelik Ortaklık Anlaşması olan tek ülke Türkiye'dir.

Aynı grup içinde yer alan Fas önce Topluluğa üye olmak amacıyla başvuruda bulunmuştur. Bu başvuru Fas'ın Avrupa ülkesi olmadığı gerekçesi ile reddedilmiştir. Fas daha sonra yaptığı başvuruda Toplulukla bir "Serbest Ticaret Anlaşması" imzalamaya isteğinde bulunmuştur. Birlik ile Fas arasında gümrüklerin kaldırılmasını amaç edinen bu istekle ilgili görüşmeler sürmektedir.

Aşağıdaki tabloda Türkiye'ye yapılan yardımların Akdeniz ülkeleri yardımları içindeki yeri 1958-1983 ve 1958-1993 dönemleri itibariyle görülmektedir.

Tablo 5 : Türkiye'ye Sağlanan Yardımların Akdeniz Ülkeleri Yardımları Arasındaki Yeri (1958-1993)

	1958-1983		Milyon ECU 1958-1993	
	Miktar	%	Miktar	%
Türkiye	1.305 (1)	30.7	827 (2)	10.2
Yugoslavya	250	5.8	1.607	19.8
Fas	329	7.7	1.091	13.4
Cezayir	265	6.2	854	10.5
Tunus	234	5.5	742	9.1
Mısır	446	10.4	1.463	18
Diğer ülkeler				
Toplam :	4.250	100	8.097	100

Kaynak : 1958-1983 verileri : BEI, 1958-1983, 25 ans., s. 72. 1958-1993 verileri : AB ve Türkiye, HDTM, 1993, s. 63-65.

(1) 4. Mali Protokol dahil edilmiş, tamamlayıcı protokol ve özel işbirliği fonu dahil edilmemiştir.

(2) 4. Mali Protokol dahil edilmemiştir.

Bu tablo 1983 yılına kadar Türkiye'nin ortak üye statüsüne saygı duyulduğunu ve bunun gereklerine uygun olarak hareket edildiğini göstermektedir. Bu dönemde Türkiye % 30.7'lik payla grubunda en yüksek payı alan ülke olmuştur. Akdeniz ülkelerine ayrılan 4.250 milyon ECU'nün 1.305 milyon ECU'sünün anlaşması Türkiye ile imzalanmıştır.

1980'li yıllardan itibaren Türkiye'ye sağlanan yardımların önü tıkanmıştır. Bu olay Türkiye'nin grubu içindeki olması gereken yerinin değişmesine yol açarak, Türkiye'yi alt sıralara düşürmüştür. Günümüzde Türkiye'nin Akdeniz ülkelerine ayrılan kaynaklardan istifade oranı % 10.2'dir. Bu oran % 19.8 paya sahip olan Yugoslavya'nın, % 18 paya sahip olan Mısır'ın, % 13.4 paya sahip olan Fas'ın ve % 10.5 paya sahip olan Cezayir'in gerisindedir. Bu ülkeler arasında Topluluğa karşı gümrük birliği yükümlülüğü olan tek ülke Türkiye'dir.

Dikkati çeken bir başka hususta yardımlar içindeki bağış oranları ile ilgilidir. Bu açıdan da Türkiye olumsuz bir konumda bulunmaktadır. Alınan yardımlar içindeki bağış oranı Fas için % 40, Mısır için % 39, Tunus için % 32, Cezayir için % 18 olmasına karşılık Türkiye için % 9'da kalmıştır.

B) Türkiye'ye Yapılan Mali Yardımların Orta ve Doğu Avrupa'ya Yapılan Yardımlarla Karşılaştırılması

Tablo 4'te görüldüğü üzere 1990 ve 1991 yıllarını kapsayan iki yıllık süre içinde Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine yapılan Birlik yardımları 18.343 milyon ECU'yu bulmuştur.

Birlik Polonya, Macaristan ve Çekoslavakya'ya aslan payını ayırarak toplam miktarın **11 milyar ECU'yu** aşkın kısmını vermiştir. Bu miktar, içinde 10 ülkenin yer aldığı grup yardımının % 61'ine tekabül etmektedir. **Bu üç ülke iki yıl içinde Türkiye'nin 35 yıl boyunca aldığı yardımın kat kat fazlasını almıştır.**

Birlik bu üç ülke ile 16 Aralık 1991 tarihinde Avrupa Anlaşmaları ismi ile de anılan **Ortaklık Anlaşmalarını** imzalamıştır. Bu Anlaşmalar üç ülkenin 10 yıllık geçiş dönemi içinde Toplulukla gümrük birliğini sağlayarak 2001 yılında AT'na üye olmalarını öngörmektedir. Birlik 10 yıllık geçiş dönemi içinde adı geçen ülkelere Birlik normlarına uyum sağlamaları amacıyla mali yardım yapacaktır.

AB'nin Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine sağladığı gibi başka imkan da normal olarak üye ülkelere yönelik mali araçların kapısının bu ülkelere

açılmasıdır. AKÇT, Euratom ve Edinburg kredi mekanizmalarından Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin de yararlanması kararlaştırılmıştır.

III. BÖLÜM

TÜRKİYE-AB GÜMRÜK BİRLİĞİ VE MALİ YARDIMLAR

Türkiye ile AB arasında 1963 yılında imzalanan Ankara Anlaşması ve 1975 yılında imzalanan Katma Protokol Türkiye'nin Topluluğa tam üyeliğini hedeflemekte ve bu yolda taraflara bazı yükümlülükler vermektedir.

Bu yükümlülüklerden bir tanesi Türkiye ile AB arasında **işgücünün serbest dolaşımı** konusudur. Söz konusu metinler iki taraf arasında işçilerin serbest dolaşımının 1976 ile 1986 yılları arasında aşamalı olarak gerçekleştirilmesini öngörmesine rağmen bunu AT'na kabul ettirmemiz mümkün olamamıştır.

Diğer yandan AT'nun yapması gerekli **mali yardımlarında** yeterli şekilde yapılmadığını bundan önceki bölümde gördük.

Gümrük birliği Türkiye'nin tam üyeliğine giden yolda bir başka yükümlülüktür. AB, Türkiye-AB gümrük birliğinin gerçekleştirilmesine karşı çıkmamıştır. AB bu kararı alırken bugüne kadar mali yardımlar konusunda aşamadığı Yunanistan engelini de aşabilmiştir.

Türkiye 1 Ocak 1994 tarihinde, AB-Türkiye gümrük birliği çerçevesinde AB'ne karşı uyguladığı gümrük vergisi oranlarını % 10, AB (ve EFTA ülkeleri) dışı ülkelere uyguladığı Ortak Gümrük Tarifelerini ise % 20 oranlarında indirmiştir. Aynı tarihte gümrük vergilerine ilave olarak alınan Toplu Konut Fonunda da bazı indirimler ve düzenlemeler yapılmıştır. Son indirimlerle Türkiye AB'ne karşı % 18-19 civarında olan koruma oranlarını % 13 civarına çekmiştir. Bu Türkiye için 450 milyon \$ gümrük vergisi ve fon kaybı anlamına gelmektedir (Bkz. Sayın Ali Tigṙel ile söyleşi, **Pazar Postası**, 15 Ocak 1994).

Türkiye'nin gerçekleştirdiği gümrük vergisi indirimlerinin ulaştığı seviyeler aşağıda görülmektedir.

Tablo 6 : Türkiye'nin AB'ne Karşı Gümrük Vergisi İndirimleri

<u>AB'ne Karşı İndirimler</u>	
12 Yıllık Liste	% 90
22 Yıllık Liste	% 80
<u>OGT (Ortak Gümrük Tarifesi) İndirimleri</u>	
12 Yıllık Liste	% 80
22 Yıllık LİSTE	% 80

A) Gümrük Birliğinin Türkiye Açısından Doğuracağı Mali Sonuçlar

Gümrük birliğinden sıkıntı çekecek olan tarafın Türkiye olduğu açıktır. Gümrük birliğinin bilhassa ilk yılları Türk ekonomisi için sancılı olacaktır.

Burada gümrük birliği ile Türkiye'nin uğrayacağı gümrük vergileri kaybı ve ödemeler dengesi problemlerine değinilmekle yetinilecektir.

a) Türkiye'nin Gümrük Vergisi Kaybı

Yukarda gümrük vergisi koruma oranlarımızın 12 yıllık listedeki mallar için % 10, 22 yıllık listedeki mallar için % 20 seviyesine düşürüldüğünü söyledik. Gümrük birliği ile bu vergiler tamamen kaldırılacaktır. Bunların yanısıra halen uygulanmakta olan Toplu Konut Fonu'nda kaldırılması gerekecektir. Bu işlemlerin doğuracağı vergi kaybının 3.5 milyar dolar olacağı açıklanmıştır⁽³⁾.

Bu kayıp AB'ne karşı gümrüklerin sıfırlanmasıyla ve üçüncü ülkelere karşı OGT'nin kabul edilmesiyle ortaya çıkacaktır. Türkiye bir yandan AB kaynaklı ürünlerden vergi almayacak diğer yandan da AB dışından gelen ürünlerden aldığı gümrük vergilerini AB genel bütçesine ödemek durumunda kalacaktır.

b) Ödemeler Dengesi Açığı

Türkiye-AT ticareti 1967-1993 yılları arasında sürekli Türkiye açısından açıkla sonuçlanmıştır. Açık miktarı sürekli artan bir seyir izlemektedir. 1990 ve 1991 yıllarında 2 milyar ECU civarında gerçekleşen açık 1992 yılında 3.5 milyar ECU 1993 yılında ise 6 milyar ECU civarına yükselmiştir.

(3) Bkz. Dünya Gazetesi, 20.12.1993 (Maliye Bakanlığı, Gelirler Genel Müdürü Murat Semercigil'in açıklaması).

Türkiye'nin açığı gümrük birliğinin sağlanması ile daha da artacaktır. Bu artışın İspanya, Portekiz ve Yunanistan tecrübesi dikkate alındığı vakit % 50 ile % 150 arasında olacağı söylenebilir.

B) AB'nin Gümrük Birliğine Gittiği Diğer Ükelere Karşı Tutumu

a) Gümrük Birliği üyelikten Sonra Gerçekleştirilmiştir

Birliğe sonradan katılan 6 ülke önce üye olmuş sonra gümrük birliğini gerçekleştirmişlerdir. Böylelikle geçiş dönemi boyunca Topluluğun tüm karar mekanizmalarına iştirak ederek kendilerinin de uygulamak zorunda kalacakları kararların alınmasında söz sahibi olmuşlardır.

b) İlgili Ülkeler Geçiş Dönemi Boyunca Topluluğun Tüm Mali Araçlarından Yararlanmışlardır

Bu ülkeler aynı dönemde Birlik genel bütçesinden ve diğer tüm mali araçlarından istifade etmişlerdir. Bu olay özellikle ekonomisi daha zayıf olan ülkelerin maruz kaldıkları sorunların üstesinden gelmelerine yardımcı olmuştur.

Özellikle İspanya, Portekiz, İrlanda ve Yunanistan'a sağlanan karşılıksız yardım ve kredi miktarları birinci bölümde incelenmiştir.

c) Bütçe Katkıları Aşamalı Olarak Gerçekleştirilmiştir

Türkiye-AB gümrük birliği alışılanın dışında bir tarzda gerçekleşmektedir. Birlik sonradan katılan üye ülkelere sağladığı mali yardımları Türkiye'den esirgemektedir.

Birliğin eşit şartlar altında rekabet ve dengeli kalkınma ilkeleri bize göre üye ülkeler arasında olduğu kadar üye ülkelerle Topluluğun gümrük birliğine gittiği ülkeler arasında da geçerliliğini korur. Çünkü gümrük birliği Avrupa Topluluğu'nun özüdür.

Eşit şartlar altında rekabet ve dengeli kalkınma ilkeleri Türkiye'nin Birlik genel bütçesi ve mali araçlarının içine alınmasını veya bütçeden alıcı durumda olan dört üye ülkeye yapıldığı ölçüde yardım yapılmasını gerekli kılar. Bu hakkaniyet ilkesinin de bir gereğidir.

Türkiye 1995 yılı itibariyle gerçekleştireceği gümrük birliğinde OGT üzerinden toplayacağı gümrük vergilerini ve tarımsal prelevmanları Birlik bütçesine aktarmak durumundadır. Bu vakıa Türkiye'nin gümrük birliğinin

gerçekleşmesi ile birlikte mali araçlar mekanizması içinde yer alması gerektiğinin delilidir.

Türkiye'nin genel bütçeden alıcı durumda olacak olması Birinci bölümde izah ettiğimiz Almanya örneğinde de olduğu gibi Birliğin bu işten zararlı çıkacağı anlamına gelmez.

Gümrüklerin kalkmasıyla sanayisi güçlü olan AB geniş Türk pazarındaki ağırlığını ve kazançlarını artıracaktır. 1993 yılında patlayan Türkiye'nin AB'den yaptığı ithalat miktarı daha da artacaktır. Böylelikle Türkiye'den AB'ne yönelik gelir transferleri yükselecektir. Daha kaliteli, daha ucuza mal üreten Avrupa şirketleri Türk pazarındaki paylarını artıracaklardır. AB'nin Türkiye'deki konumunu güçlendirmesi Türkiye'ye yakın pazarları da kolaylıkla ele geçirmesini sağlayacaktır.

Diğer yandan Türkiye'nin AB OGT'ni kabul etmesi ile AB kendisi için hassas olan ürünlerle ilgili koruma alanını Türkiye sınırlarına kadar genişletebilecektir. Türkiye'nin Topluluğa üyeliği bunlar ve bunlara benzer daha birçok konuda Topluluğa yarar sağlayacaktır.

SONUÇ

Avrupa Birliği genel bütçesinden İkinci Mali Planın uygulandığı 1993-1999 döneminde İspanya, İrlanda ve Yunanistan'a her yıl ortalama 3-3.5 milyar ECU civarında karşılıksız net yardım yapılmaktadır. Bu ülkelerin aynı dönemde AYB ve diğer Birlik kredi mekanizmalarından sağlayacakları uygun koşullu kredilerde yıllık 2-4 milyar ECU arasında değişecektir.

Avrupa Birliği ile gümrük birliğini gerçekleştiren Türkiye'ye de benzer imkanların tanınması Birliğin temel ilkelerinin ve hakkaniyetin gereğidir. Bu imkan ya Türkiye'nin Birliğin mevcut mali araçlar mekanizması içine alınması, ya da Türkiye için yeni mali yardım mekanizmaları oluşturulması yolu ile olabilir.

Aksi taktirde Birlik üyesi devletlerin ve işletmelerinin Türk devleti ve işletmeleri karşısında haksız rekabeti sözkonusu olacaktır. Bu da Topluluğun hangi şekil altında olursa olsun bazı ürünlerin veya bazı işletmelerin desteklenerek serbest rekabetin tehdit edilmesine veya bozulmasına yol açan yardımları yasaklayan temel prensibine aykırılık teşkil edecektir.